

ПОСТІНДУСТРІАЛЬНА СВІТОСИСТЕМА ГЛОБАЛІЗМУ ЧИ ГЛОБАЛЬНА НООСФЕРНА ЕКОНОМІКА?

Нова фундаментальна наукова монографія доктора економічних наук, професора А. С. Гальчинського «Політична нооекономіка» (2013)^{*} є визначною подією в українській глобалістиці. Книга щойно введена в науковий оборот без помпезних презентацій і зацікавлених дискусій навіть серед учених-економістів України. Не кажучи вже про міжнародне наукове середовище. Усім відомо, що в наших урядових колах не полюбляють читати. А жаль, бо якби президенти та прем'єри читали книжки масштабу й рівня монографії А. С. Гальчинського, то перейшли б від тактики і метушні «пожежотушіння» та симуляції діяльності до реальної розробки національної стратегії розвитку, розрахованої на півстоліття вперед. Бо вони зрозуміли б, що жодна наздоганяюча стратегія не може забезпечити випереджальний розвиток. Це особливо стосується таких транзитивних країн, як Україна, що за 22 роки формальної державної суверенізації втратила статус надрозвинутої індустріально-аграрної країни, що є найбільшою загрозою безпеці її подальшого розвитку в умовах світ-системи глобалізму.

Монографія присвячується фундатору теорії глобальної ноосфери академіку В. І. Вернадському. Автор декларував надзвичайно великий рівень власної відповідальності перед геніальним автором теорії ноосферного розвитку В. І. Вернадським як аналогом-попередником у частині формулювання та обґрунтування начал оновленої парадигми економічних знань і, особливо, у таких важливих напрямках розвитку економічної теорії й методології, як глобальна політична економія і глобальна ноосферна економіка – політична нооекономіка.

Запропонована автором монографії концепція «політичної нооекономіки» є унікальною, новаторською та перспективною. Думаю, що не відразу цю концепцію сприймуть представники традиційної економічної науки, які живуть категоріями класики XIX століття. Проте цей методологічний авторський прорив, без сумніву, має велике майбутнє. Здається, що якби професор А. С. Гальчинський був американським економістом, то участь у боротьбі за Нобелівську премію йому була б гарантована. Але й без цього вченому гарантований пріоритет цього піонерного, перспективного наукового досягнення.

Нетрадиційною і часом ускладненою є структурна побудова, логіка та філософія монографії. У першому розділі «Вступ до політичної нооекономіки» автор послідовно й аргументовано просуває власні оригінальні концепції ренесансу політичної економії, її еволюції і трансформації до статусу нової глобальної політекономії. Запропоновані автором категорії циклічності розвитку науки, в тому числі економічної, та принципи наступності й «тяглості» дозволили йому обґрунтувати нові співвідношення політекономії і прикладної економічної теорії, з одного боку, та соціології – з другого боку. Лейтмотивом монографії є положення та авторський висновок про те, що у XXI столітті в умовах постіндустріалізму небачено актуалізується політична соціоекономіка – нооекономічна теорія з ак-

центами на визначальній ролі соціального не лише в економічному житті, а й у всьому суспільно-політичному просторі.

Дискутуючи про необхідність оновлення предмету та методології економічних досліджень, автор монографії беззапечно стає на позиції, за якими людина є і має бути як об'єктом, так і суб'єктом. Ноосферна економіка людини й людського розвитку повинна витіснити та замінити собою традиційну, тепер уже глобальну і постіндустріальну економіку наживи й надспоживання ресурсів. Це авторське кредо проходить крізь усе монографічне дослідження автора-новатора. Звичайно, надроту прискіпливі критики та читачі можуть звинуватити автора монографії в тому, що він відривається від проблематики сьогодення і перестрибує через економічні епохи, зазираючи у світ «прекрасного далекого» замість розв'язання поточних проблем. Таким критикам важко зрозуміти, що чи не найвищими імперативами сучасної економічної науки є включення «далекого світла» замість ближнього, гостра необхідність мислити глобально і на глибоку стратегічну перспективу. А симулятивне копірвання у трупі минулого та сьогоdnішнього, який уже завтра стане минулим, має відійти в небуття.

Уважне прочитання монографії А. С. Гальчинського дає (хоч і не відразу) переконання в тому, що сміливий авторський прорив у майбутнє економічного розвитку виявився продуктивним та науково рентабельним. Це цілком виправдовує конструктивну провокативність авторських постановок питань, рішень і рекомендацій. Незважаючи на їх незвичне й навіть деякою мірою фантастично-космологічне звучання з космосу майбутнього розвитку людства. Як нам видається, цивілізаційний вимір ноостичної парадигми політекономічних знань, представлений автором монографії, має цілком реальний субстанційний характер. Просто дослідження та наукові результати, за Гальчинським, треба читати не поспіхом, а з повним зануренням і досить високим рівнем економічної підготовки. Вдумливий читач, без сумніву, озброїться переконаннями стосовно людської індивідуалізації та соціалізації

^{*} Гальчинський А. Політична нооекономіка: начала оновленої парадигми економічних знань / Анатолій Гальчинський. – К.: Либідь, 2013. – 472 с.

сучасного і перспективного суспільно-історичного процесу, характеру нооцивілізаційних та постформаційних перетворень і пошукової, запропонованої автором, моделі майбутнього розвитку.

У другому розділі монографії А. С. Гальчинський розкриває та обґрунтовує загальнометодологічні підвалини еволюційного утвердження ноостичної економічної трансформації. Це чи не найбільш складна і значуща за своєю суттю частина авторської концепції політичної нооекономіки. У розділі викладено методологію метасистемних трансформацій, їх принципи, механізми і причинно-наслідкові зв'язки та специфічний характер нелінійної рівноваги у процесах розвитку. Учений розкриває своє розуміння і оцінку прогресуючої дематеріалізації економічного конкурентного простору та розширення його функціональних параметрів, показує об'єктивний характер позитивного заперечення примату економічного детермінізму, обґрунтовує вихід майбутньої нооекономіки за межі *Ното есопотісис*. Завершується розділ авторською трактовкою ноостичного потенціалу постматеріальної економіки, розкриттям суті й напрямів ноостичної креативної діяльності людини, оцінкою наслідків віртуалізації нооекономічного простору.

У третьому розділі монографії досліджуються проблеми глобалізації, ноостична сутність і визначеність глобалізаційного процесу, принципи ноостичного циклу глобалізації, основи мережево-ноостичної парадигми глобальної геоелектроніки, креативні функції глобальних економічних мереж.

Закінчується розділ розглядом питань про місце та роль держави в системі глобально-інституційних перетворень.

Особливий інтерес викликають авторські трактовки народження держави нового типу – держави епохи постіндустріалізму й нооекономіки, а також питання про межі принципів євроцентризму, цикли світової гегемонії і демократизації глобального розвитку як базового принципу ноогенезу.

Заключний, четвертий розділ монографії присвячується проблемам соціалізації економічного розвитку, принципам соціоцентристської системи нооекономічного відтворення. Обґрунтовуючи нову роль творчої праці як основу самовідтворення особистості, автор робить особливий акцент на виробництві й споживанні нових знань – головного відтворювального ресурсу соціоцентристської економіки. Неординарною є авторська трактовка майбутньої революції у системі глобального споживання ресурсів.

Відповідно до запропонованої логіки дослідження науковець послідовно розглядає відносини власності та роль глобальних корпорацій як форми позитивного заперечення приватної власності, становлення конвергентної форми глобальних ринків, модифікації фінансових систем і синергетизації валютних відносин.

Наприкінці своєї багатоаспектної монографії А. С. Гальчинський аналізує соціоцентристські перетворення базового рівня мікроекономіки – соціалізацію фірм та компаній, еволюцію подолання товарності робочої сили, принципи постіндустріального постфордизму і корпоративізму.

Цілком логічним є завершення монографії главою про становлення держави соціальної рівноваги і національних стратегій соціальної рівноваги, нову роль та креативність майбутньої постматеріальної еліти.

Як і кожна наукова публікація книга А. С. Гальчинського має недоліки. Її автор з тільки йому відомих причин відмовився ввести у структуру монографії синтетично-підсумкову післямову та список літератури, що зробило структуру книги дещо незавершеною.

Монографія потребує подальшої наукової дискусії і множинного рецензування.

Надто складною для ординарного читача є система категорій, термінів та авторська мова. У монографії відчувається відсутність, а подекуди й дефіцит ілюстративних матеріалів-графіків, таблиць, статистичних даних.

Автор в основному обмежується посиланнями на зарубіжних учених. Непоміченими залишилися наукові розробки сучасних українських і російських дослідників, що звучать масштаби та горизонти авторської дискусії. Надмірний рівень наукової абстракції дослідження часом призводить до відриву аналізу від реальних процесів розвитку. Дискусійним або недостатньо обґрунтованим видається ряд авторських наукових положень.

У цілому монографія професора А. С. Гальчинського заслуговує високої оцінки як новаторський внесок у теорію і методологію глобальної політекономії та політичної нооекономіки. Ідеї, викладені автором книги, безсумнівно, займуть гідне місце в українській і світовій економічній науці та українській науковій школі глобалістики. Це яскравий приклад сучасної живої класики.

О. Г. Білорус,
академік НАН України,
доктор економічних наук, професор,
Заслужений діяч науки і техніки України

Dear international Colleagues!

It is important to note that **The Economic Annals-XXI Journal** is included into six international indexation databases.

The articles on Economic and Political issues are published in The Economic Annals-XXI Journal in Ukrainian, Russian, English and Polish languages.

Detailed information about the Journal and Requirements to the research articles you could find at our web-site:

<http://soskin.info/en/material/1/about-journal.html> (in English)

http://soskin.info/en/material/1/ea_pol.html (in Polish)

http://soskin.info/ea/about_RUS.html (in Russian)

If You have any questions, please, don't hesitate to contact

Dr Antonina Matviychuk,

Editor-in-Chief of The Economic Annals-XXI Journal,
Executive Director of Institute of Society Transformation
via e-mail: antonina_matviychuk@i.ua